

درس پنجم

رهبری در دوران غمیت

4 - پس از رحلت رسول خدا (ص) وظیفه هدایت و رهبری مردم بر عهده ی چه کسی قرار گرفت؟ امامان

پس از رحلت رسول خدا - که درود خدا بر او و خاندان پاکش باد - وظیفه هدایت و رهبری

مردم بر عهده امامان قرار گرفت. آنان تلاش‌های بسیاری برای اجرای دستورهای الهی و هدایت مردم

به سوی دین راستین انجام دادند؛ اما در این مسیر با دو مشکل بزرگ مواجه بودند: از یک طرف،

حاکمان ظالم به شدت امامان را تحت فشار قرار می‌دادند و فرصت هر اقدامی را از آنان می‌گرفتند و

از سوی دیگر، مردم به دلیل ترس از حاکمان و دل بستن به دنیای زودگذر، وظایف خود را در حمایت

و پیروی از امامان انجام نمی‌دادند؛ به‌گونه‌ای که امام حسن علیه السلام را به پذیرش صلح وادار کردند و امام

حسین علیه السلام را تنها گذاشتند.

جواب سوال 1 کتاب

اوضاع روز به روز برای امامان سخت‌تر می‌شد. حاکمان ظالم امامان را یکی پس از دیگری به

شهادت می‌رساندند تا آنجا که سه امام قبل از حضرت مهدی علیه السلام، در سن جوانی به شهادت رسیدند.

در چنین موقعیتی بود که امام مهدی علیه السلام که آخرین امام مسلمانان است، به دستور خداوند از نظرها

پنهان شد تا در زمان و موقعیتی مناسب که جامعه شایستگی درک حضور ایشان را داشته باشد، ظهور

کند.

۱- امام نهم، محمدتقی علیه السلام در ۲۵ سالگی؛ امام دهم، علی نقی علیه السلام در ۴۰ سالگی و امام یازدهم، حسن عسکری علیه السلام در ۲۸ سالگی

توسط حاکمان زمان به شهادت رسیدند.

با توجه به اینکه بیش از هزار سال است که امام زمان - عَجَّلَ اللَّهُ تَعَالَى فرجه الشریف - در غیبت به سر می‌برند، آیا می‌توانیم بگوییم که انسان‌ها در تمام این مدت هیچ نیازی به هدایت و رهبری نداشته‌اند؟ خیر

تکلیف مردم در این زمان، که دوران غیبت نامیده می‌شود، چیست؟ باید به عالمان دینی مراجعه کنند که پرهیزکار و مطیع دستورات خداوند هستند.

هدایت‌گران عصر غیبت

یکی از اصحاب امام صادق ع از ایشان پرسید:

— ای فرزند رسول خدا، دو نفر از دوستان ما بر سر مسئله‌ای با یکدیگر اختلاف پیدا کرده‌اند؛

آیا آنها می‌توانند برای حل مشکلتان نزد هر حاکم یا پادشاهی بروند؟

حضرت فرمود: **6 -** با توجه به فرمایش امام صادق (ع) بیان کنید که چرا مردم برای حل اختلافات و مشکلات خود نمی‌توانند به هر حاکم یا پادشاهی مراجعه کنند؟

— خیر، کسی که به این‌گونه حاکمان [حاکمان ظالم و بی‌دین] مراجعه کند و با حکم آنان چیزی

به‌دست آورد، در حقیقت به طاغوت^۱ مراجعه کرده و خداوند در قرآن کریم^۲ مردم را از مراجعه به طاغوت نهی کرده است.

او دوباره سؤال کرد:

— ای فرزند رسول خدا، پس تکلیف مردم در این‌گونه مسائل چیست؟

امام فرمود: **7 -** بنا بر فرمایش امام صادق (ع) مردم برای حل مسائل خود باید به چه کسانی مراجعه کنند؟

— باید به سراغ کسانی بروند که سخنان ما [اهل بیت] را برایشان بازگو می‌کنند؛ کسانی که بر

حلال و حرام ما آگاه‌اند و احکام ما را می‌شناسند. من این افراد را بر شما حاکم قرار داده‌ام؛ بنابراین، مردم نیز باید به حکم آنان راضی شوند. پس هر کس که حکم آنان را — که حکم ماست — قبول نکند، بدون شک حکم خدا را خوار شمرده است و کسی که ما را رد کند، خداوند را رد کرده است.^۳

۱- حاکمان طاغوت: حاکمانی ظالم و بی‌دین که حق حکومت بر مردم را ندارند.

۲- سوره نساء، آیه ۶۰.

۳- کافی، ج ۱، ص ۶۷.

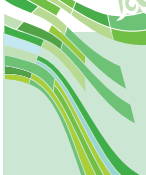
- 8- در زمان حضور امام معصوم کسانی که به امام دسترسی نداشتند به چه کسی مراجعه می کردند؟ شاگردان امام (ع)
- 9- در زمان غیبت امام (ع) به چه کسی باید مراجعه کرد؟ عالمان دین

این حدیث به خوبی نشان می دهد که حتی در زمان حضور امام معصوم، چون همه افراد به امام دسترسی نداشتند، امامان مردم را به شاگردان خود ارجاع می دادند؛ پس وقتی در زمان حضور امامان، افرادی که به ایشان دسترسی ندارند، باید به شاگردان آنان مراجعه کنند، قطعاً در زمان غیبت امام، مراجعه به عالمان دین ضرورت بیشتری می یابد. اما این عالمان دینی چه کسانی هستند؟ آیا هرکسی که درباره مسائل دینی اظهار نظر می کند، شایستگی لازم برای هدایت مردم را دارد؟

10- امام صادق علیه السلام درباره هدایتگران واقعی مردم می فرماید؟

«مردمی که می بینند عالمانشان آشکارا گناه می کنند و در جمع آوری دنیا و اموال حرام حریص اند، ولی باز هم از این گونه عالمان پیروی می کنند، مانند برخی یهودیانی هستند که خداوند در قرآن آنان را به دلیل پیروی از عالمان بدکارشان سرزنش می کند. بر مردم واجب است از فقیهان پرهیزکار، که از دین خود محافظت و برخلاف هوای نفس خود رفتار می کنند و مطیع دستور خداوند هستند، پیروی کنند».

- 11- بنا بر فرمایش امام صادق (ع) هدایتگر واقعی مردم در عصر غیبت دارای چه ویژگی هایی هستند؟ فقیهان پرهیزکار - از دین خود محافظت می کنند - برخلاف هوای نفس خود رفتار می کنند مطیع دستور خداوند هستند.

با توجه به حدیث بالا فقیهانی که هدایت مردم را در زمان غیبت امام زمان - عجل الله تعالی فرجه الشریف - به عهده دارند، باید دارای چه ویژگی هایی باشند؟

- ۱- فقیهان پرهیزکار
- ۲- از دین خود محافظت می کنند
- ۳- برخلاف هوای نفس خود رفتار می کنند
- ۴- مطیع دستورات خداوند هستند

- 12- ویژگی های چهارگانه ی عالمان در سخن امام صادق (ع) موجب چه چیزی می شود؟

هر یک از ویژگی های چهارگانه عالمان، که در سخن امام صادق علیه السلام آمده است، موجب می شود رهبران جامعه از انجام کارهایی که سعادت دنیا و آخرت مردم را به خطر می اندازد، دوری کنند. برای مثال، به ویژگی اول (پرهیزکاری) توجه کنید :

به نظر شما اگر هدایت و رهبری مردم به کسی سپرده شود که پرهیزکار نباشد و هر کاری که دلش

۱- وسائل الشیعه، ج ۲۷، ص ۱۳۱.

13 - اسلام شناسان و فقیهان واقعی چه کسانی هستند؟ کسانی هستند که در سخنان و راهنمایی هایشان، پیرو سخنان معصومان هستند و در هر مسئله ای نظر پیامبر اکرم و امامان را برای مردم بازگو می کنند.

14 - فتوای فقیهان برگرفته از چیست؟ قرآن و احادیث معصومان (ع)

بخواهد انجام دهد، در جامعه چه اتفاقی خواهد افتاد؟

آیا چنین فردی حاضر است با عدالت بین مردم رفتار کند؟

آیا او احکام خدا را به نفع خود و اطرافیانش تغییر نخواهد داد؟

جواب سوال 2 کتاب

اسلام شناسان و فقیهان واقعی کسانی اند که در سخنان و راهنمایی هایشان، پیرو سخنان معصومان هستند و در هر مسئله ای نظر پیامبر اکرم و امامان علیهم السلام را برای مردم بازگو می کنند. بنابراین پذیرفتن فتوای فقیهان که برگرفته از قرآن و احادیث معصومان علیهم السلام است، در واقع پذیرفتن سخنان امامان است و مخالفت با فتوای فقها، مخالفت با احادیث معصومان علیهم السلام است. به همین دلیل فقیهان، نایب و جانشین امام زمان علیه السلام به شمار می روند و همان گونه که مردم در زمان امامان معصوم موظف بودند از آنان اطاعت کنند، در عصر غیبت نیز باید از جانشینان امام زمان علیه السلام؛ یعنی فقیهان پیروی کنند.

با توجه به اینکه هر جامعه ای نیاز به حاکم دارد و حاکم مردم مسلمان، باید اسلام شناس باشد تا جامعه را در مسیر اجرای دستورات دین هدایت نماید، یکی از فقهای جامع الشرایط، در کنار پاسخ گویی به مسائل دینی، کار رهبری جامعه را نیز بر عهده می گیرد. 16 - ولایت فقیه را تعریف کنید؟

به رهبری و هدایت مردم جامعه توسط فقیه جامع الشرایط، ولایت فقیه گفته می شود. ولی فقیه، اسلام شناسی است دانا، شجاع، مدیر و مدبر که در هر زمان با در نظر گرفتن مصلحت جامعه اسلامی، از تمام توان و امکانات برای پاسداری از دین و اجرای احکام الهی در جامعه استفاده می کند و نمی گذارد دشمنان اسلام با به خطر انداختن کشور اسلامی مانع اجرای دستورهای خدا شوند.

17 - شرایط ولایت فقیه را نام ببرید؟

با کمک هم گروهی های خود بگویند که چه تفاوتی

میان وظایف ولی فقیه با سایر فقها وجود دارد؟ ولی فقیه علاوه بر پاسخگویی به مسائل دینی هدایت و رهبری مردم جامعه را عهده دار است ولی سایر فقها فقط مسئول پاسخگویی به مسائل دینی می باشند.

* اسلام شناسان و فقیهان واقعی کسانی هستند که در عصر غیبت از جانشینان امام زمان (عج) بوده و پیروی از آنان واجب است.
* در عصر غیبت مردم باید از فقیهان پیروی کنند.

بیدارگر قرن ← امام خمینی

آیا شما کسی را می‌شناسید که تمام ویژگی‌های لازم برای رهبری و هدایت مردم را داشته باشد؟
 «... هنگامی که از در وارد شد، احساس کردم نسیمی از نیروهای معنوی وزیدن گرفت. گویا در
 ورای آن عبای قهوه‌ای، عمامه سیاه و ریش سفید، روح زندگی جریان داشت؛ آن‌چنان که همه بینندگان را
 محو تماشای خود می‌کرد. ناگهان احساس کردم با حضور او همه ما کوچک شده‌ایم و گویا در آن مکان
 اصلاً کسی جز او باقی نمانده است.

آری! او بارقه‌ای از نور بود که در قلب و روح همه حاضران رسوخ کرده بود. او تمام معیارهایی
 را که گمان می‌کردم می‌تواند مرا در تعریف و ارزیابی شخصیت و مقامش یاری کند، درهم شکست.
 هنگامی که بر روی صندلی‌اش نشست، احساس کردم نیرویی از وجودش پخش می‌شود.
 نیرویی که اگر دقت می‌کردی، درمی‌یافتی آرامشی عظیم در درون آن نهفته است. در عین حال او را

چنان آرام و ساکت می‌دیدید که گویی نیرویی ثابت در درونش جریان دارد و البته این نیرو همان نیرویی است که رژیم سابق ایران را به یک‌باره برچید.

اما آیا چنین شخصیتی می‌تواند یک فرد عادی باشد؟
من تاکنون هیچ یک از مردان بزرگ را برتر از او و حتی مانند او ندیده‌ام.
کمترین چیزی که می‌توانم بگویم، این است که گویا او یکی از انبیای گذشته است یا اینکه او موسای پیامبر است که آمده تا قوم خود را نجات دهد».

آنچه خواندیم، بخشی از نوشته‌های «روبین وودزورث»^۱ یکی از مشهورترین خبرنگاران آمریکاست که پس از ملاقات با امام خمینی ره در حسینیه جماران درباره شخصیت امام نوشته است. کتاب وی^۲ یکی از صدها کتابی است که درباره شخصیت این بیدارگر بزرگ قرن نوشته شده است. امام خمینی ره رهبری است که نه تنها ملت ایران بلکه تمام مردم آزاده جهان حتی دشمنان اسلام و انقلاب را نیز به تحسین وادار.

مشاور ارشد رئیس جمهور آمریکا^۳ که لحظه‌ای از دشمنی با اسلام و انقلاب اسلامی مردم ایران دست برداشته است، در برابر عظمت و نفوذ خیره‌کننده امام این‌گونه اعتراف می‌کند:

«آیت‌الله خمینی، غرب را با بحران جدی برنامه‌ریزی مواجه کرد. تصمیمات او آن‌چنان رعدآسا بود که مجال هرگونه تفکر و برنامه‌ریزی^۴ را از سیاستمداران و نظریه‌پردازان سیاسی می‌گرفت. هیچ‌کس نمی‌توانست تصمیمات او را از پیش حدس بزند. او با معیارهایی غیر از معیارهای شناخته شده، در دنیا سخن می‌گفت و عمل می‌کرد. گویی او از جای دیگری الهام می‌گرفت. دشمنی آیت‌الله خمینی با غرب برگرفته از تعالیم الهی او بود. او حتی در دشمنی خود نیز خلوص نیت داشت»^۵.

امام در قرنی که **دین و معنویت کاملاً منزوی شده بود و چیزی نمانده بود که مساجد و کلیساها به فراموشی سپرده شوند**، با **انقلاب اسلامی** به یک‌باره تمام نقشه‌های شوم ابرقدرت‌ها را برهم زد و یک بار دیگر به مردم سراسر جهان نشان داد که برای خوشبختی و سعادت در دنیا و آخرت هیچ راهی جز بازگشت به مسیر نورانی پیامبران وجود ندارد.

سخن مشاور
ارشد
رئیس
جمهور
آمریکا
کیسینجر

درباره امام
خمینی (ره)

۱- Robin woodsworth

۲- این کتاب با نام «زیباترین تجربه من» ترجمه و منتشر شده است.

۳- کیسینجر

۴- منظور کیسینجر از برنامه‌ریزی، نقشه کشیدن برای چپاول و غارت کشورهای ضعیف‌تر است.

۵- عصر امام خمینی، ص ۳۷.

او که عابدی شب‌زنده‌دار و سیاستمداری آگاه بود، مانند عادی‌ترین مردم زندگی می‌کرد. در تمام سال‌های رهبری‌اش در خانه‌ای اجاره‌ای زندگی کرد. هرگز به کسی ظلم نکرد و در برابر هیچ ستمگری سکوت نکرد. او که دشمنان اسلام از شنیدن نامش به وحشت می‌افتادند، اگر صدای گریه کودکی را می‌شنید، بسیار ناراحت می‌شد. برای عمل به اسلام از هیچ‌کس نمی‌ترسید. همان‌گونه که محکم و استوار می‌گفت، آمریکا هیچ غلطی نمی‌تواند بکند، وقتی نام امام حسین علیه السلام و یارانش را می‌شنید، اشک از چشم‌هایش جاری می‌شد. به پرسش‌های دینی مردم پاسخ می‌داد. در جمع آنان حاضر می‌شد و برایشان صحبت می‌کرد. در برابر مردم محروم می‌گفت: «به من خدمتگزار بگویند بهتر است از اینکه مرا امام خود بنامید».

اینها بخشی از ویژگی‌های امام خمینی رحمته الله علیه بود که باعث شد در زمان غیبت امام زمان علیه السلام، وظیفه هدایت و رهبری مردم به عهده او گذاشته شود. پس از رحلت این مرد بزرگ الهی، مسئولیت مهم و سنگین رهبری جامعه اسلامی به عهده یکی از نزدیک‌ترین یاران او؛ یعنی آیت‌الله خامنه‌ای قرار گرفت. دوران‌دیشی، شجاعت، پرهیزکاری و وفاداری ایشان به امام و انقلاب اسلامی سبب شد مجلس خبرگان رهبری، وی را شایسته‌ترین فرد برای رهبری جامعه اسلامی معرفی کند.

18 - چرا مجلس خبرگان رهبری، آیت‌الله خامنه‌ای را جانشین امام خمینی معرفی کرد؟

- ۱- چه چیزی باعث شد تا امام مهدی علیه السلام به دستور خداوند از نظرها غائب شود؟
- ۲- توضیح دهید چرا مردم باید از فتوای فقها پیروی کنند؟
- ۳- سه مورد از ویژگی‌های امام خمینی رحمته الله علیه را بیان کنید.

خودت را امتحان کن

پیشنهاد

شما می‌توانید با کمک افراد آگاه و با مراجعه به کتاب‌هایی که درباره زندگی امام خمینی رحمته الله علیه و مقام معظم رهبری نوشته شده‌اند، خاطرات یا داستان‌هایی از زندگی این مردان بزرگ را یادداشت کنید و آنها را برای دوستانتان در کلاس بخوانید.